

3.1. VLASTNÍ KAPITÁL A JEHO ZOBRAZENÍ V ÚČETNICTVÍ

Obsah

3.1. VLASTNÍ KAPITÁL A JEHO ZOBRAZENÍ V ÚČETNICTVÍ.....	1
SHRNUTÍ.....	8
LITERATURA.....	8

Vlastní kapitál účetní jednotky je součástí 4. účtové třídy, konkrétně se jedná o účtové skupiny 41- Základní kapitál a kapitálové fondy, 42 – Fondy ze zisku a převedené výsledky hospodaření, 43 – Výsledek hospodaření a 49 – Individuální podnikatel. Vlastní kapitál je částka investovaná do podniku vlastníky podniku, která je zvýšená či snižená o kumulované zisky či ztráty a zvýšená či snižená o zisky (přínosy) či ztráty (újm), které ovlivňují přímo vlastní kapitál (neprošly výkazem zisku a ztráty). Vypočítá se jako rozdíl aktiv a cizího kapitálu. Struktura tohoto kapitálu je ovlivněna zpravidla právní formou podnikání a předmětem podnikání. Vlastní kapitál se skládá ze čtyř základních částí:

- **základní kapitál** – suma jmenovitých hodnot vkladů či obchodních podílů všech společníků (peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do základního kapitálu obchodní korporace); v akciové společnosti suma jmenovitých hodnot emitovaných akcií, k jejichž splacení se akcionáři zavázali; jeho výše závisí na právní formě obchodní korporace;
- **kapitálové fondy** – fondy, které přicházejí z vnějšího prostředí; jedná se o vlastní zdroje, které podnik získal jinak než jako výsledek hospodaření; Jejich původ může být externí (ážio, např. coby rozdíl mezi emisním kurzem a jmenovitou hodnotou emitovaných akcií, přijaté dary) nebo interní (přecenění majetku a závazků);
- **fondy tvořené ze zisku** – fondy, které jsou tvořeny z již zdaněného zisku účetní jednotky;
- **výsledky hospodaření** – jedná se o výsledek hospodaření za běžné účetní období (zisk či ztráta) nebo o nerozdělené výsledky hospodaření minulých let (zisk či ztráta), případně jiný výsledek hospodaření vztahující se k minulým účetním obdobím, pokud byl zjištěn až v běžném účetním období (zisk či ztráta).

Všechny účty v uvedených účtových skupinách jsou rozvahové účty pasivní. V případě vlastního kapitálu se obvykle jedná o externí zdroje financování, které jsou poskytovány vlastníky podniku. V některých případech může dojít k přeměně cizího zdroje ve vlastní zdroj (např. kapitalizace závazků – dluh vůči věřiteli se přemění po vzájemné dohodě na vlastní kapitál = věřitel se stane spoluvlastníkem podniku).

41 – Základní kapitál a kapitálové fondy

411 – Základní kapitál

412 – Ážio

413 – Ostatní kapitálové fondy

414 – Fondy z přecenění majetku a dluhů

417 – Rozdíly z přeměn obchodních korporací

418 – Oceňovací rozdíly z přecenění při přeměnách obchodních korporací

419 – Změny základního kapitálu

49 – Individuální podnikatel

491 – Účet individuálního podnikatele

411 – Základní kapitál

Základní kapitál (dále ZK) představuje vklady společníků či akcionářů do podnikání. Velikost ZK musí odpovídat požadavkům nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Jedná se o dlouhodobý zdroj financování. Položka základního kapitálu se při prvotním ocenění ocení jmenovitou hodnotou.

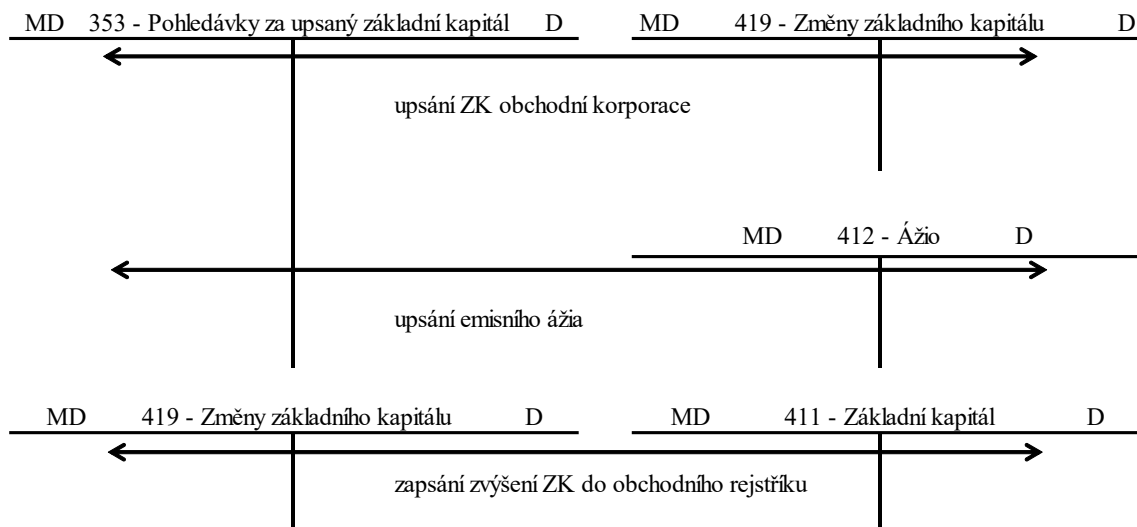
Jedná se o pasivní rozvahový účet. Používá se pro zaznamenání hospodářských operací spojených se změnami základního kapitálu příslušné účetní jednotky. Na tento účet se účtuje pouze v případě, že proběhl zápis do Obchodního rejstříku. Změny ZK provedené v souladu s legislativou se před vlastním zápisem do Obchodního rejstříku sledují nejprve na účtu 419 – Změny základního kapitálu.

V případě zvýšení základního kapitálu je nutné zohlednit právní formu podniku. Ke zvýšení základního kapitálu může dojít z následujících důvodů:

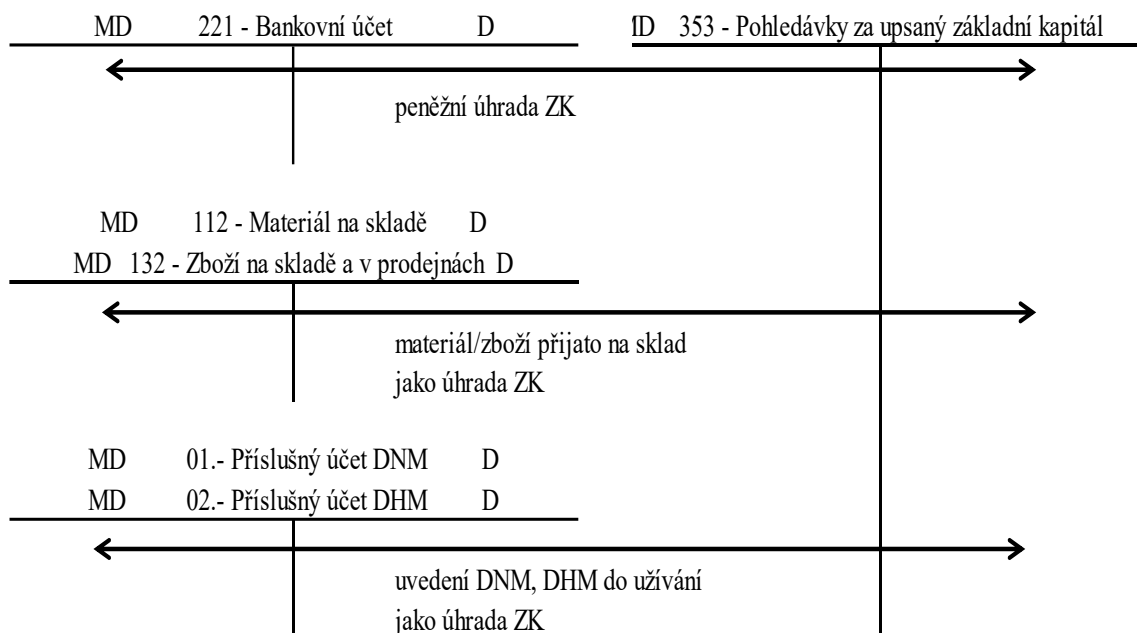
- upsáním nových akcií,
- zvýšením jmenovité hodnoty stávajících akcií,
- vydáním dluhopisů s právem výměny za akcie (podmíněné zvýšení ZK),
- kapitalizací dluhů (přijaté půjčky, obchodní závazky apod.),
- z vlastních zdrojů (zisk, fondy ze zisku),
- kombinované zvýšení.

V rámci tohoto procesu nejprve dojde k upsání základního kapitálu, kdy podniku vzniká pohledávka za upisovateli, která je následně uhrazena peněžním či nepeněžním majetkem. Po splnění zákonných podmínek dojde k převodu částky upsaného základního kapitálu z účtu 419 – Změny základního kapitálu na účet 411 – Základní kapitál. Účetní zachycení souvisejících hospodářských operací je zachyceno na obrázcích 1 a 2.

Obrázek 1 Zvýšení základního kapitálu

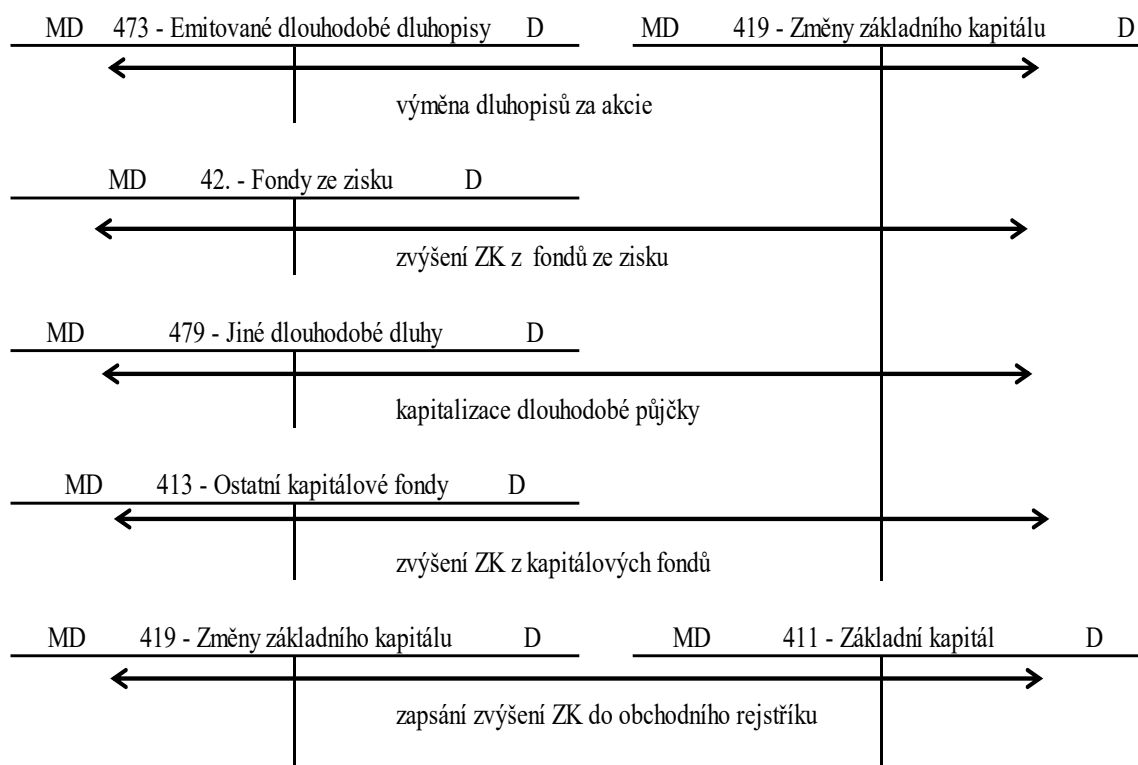
Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázek 2 Úhrada upsaných vkladů

Zdroj: Vlastní zpracování.

Kromě úpisu nových vkladů může dojít ke zvýšení základního kapitálu i dalšími způsoby. Účetní zachycení příslušných hospodářských operací je zachyceno na obrázku 3.

Obrázek 3 Další způsoby zvýšení základního kapitálu

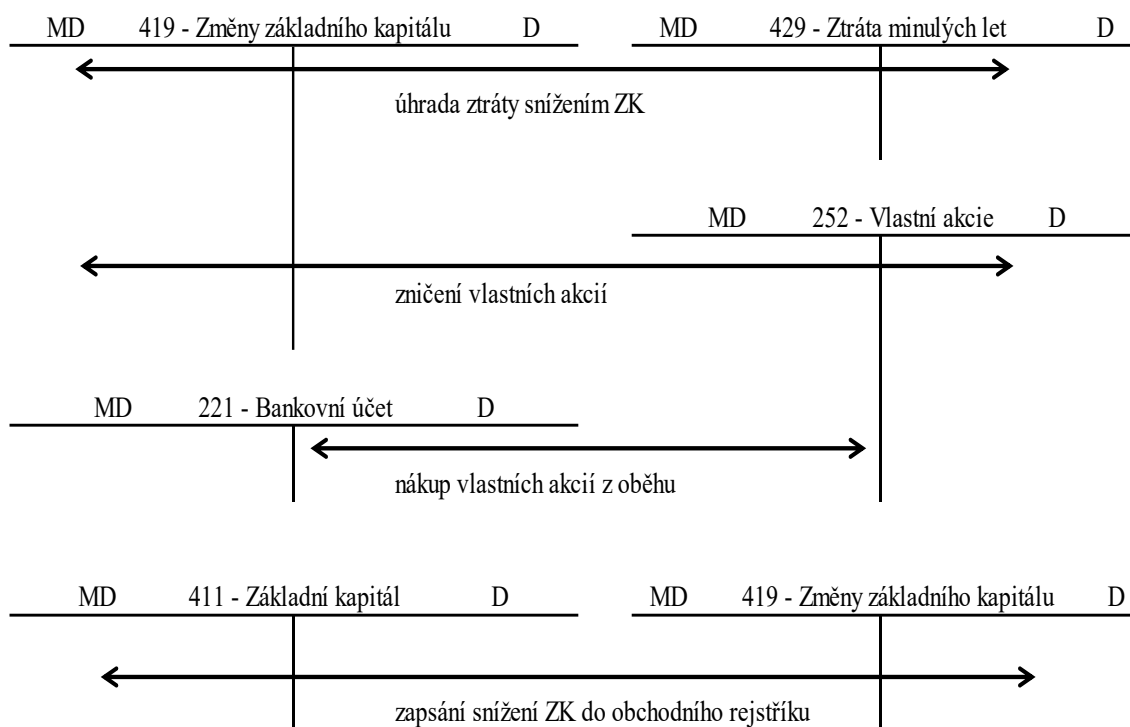
Zdroj: Vlastní zpracování.

V průběhu času může rovněž dojít k situaci, že je nutné snížit základní kapitál daného podniku. Rovněž tato procedura je závislá na právní formě podniku. Ke snížení základního kapitálu může dojít z následujících příčin:

- odstoupením nebo smrtí společníka (není-li nový nástupce),
- snížením jmenovité hodnoty stávajících akcií,
- stažením vlastních akcií z oběhu a jejich následným zničením,
- úhradou ztrát z minulých let,
- upuštěním od vydání akcií (v rozsahu dosud nesplacených jmenovitých hodnot).

Účetní zachycení snížení základního kapitálu v důsledku úhrady ztráty z minulých let prostřednictvím zničení vlastních akcií je zachyceno na obrázku 4.

Obrázek 4 Snížení základního kapitálu

Zdroj: Vlastní zpracování.

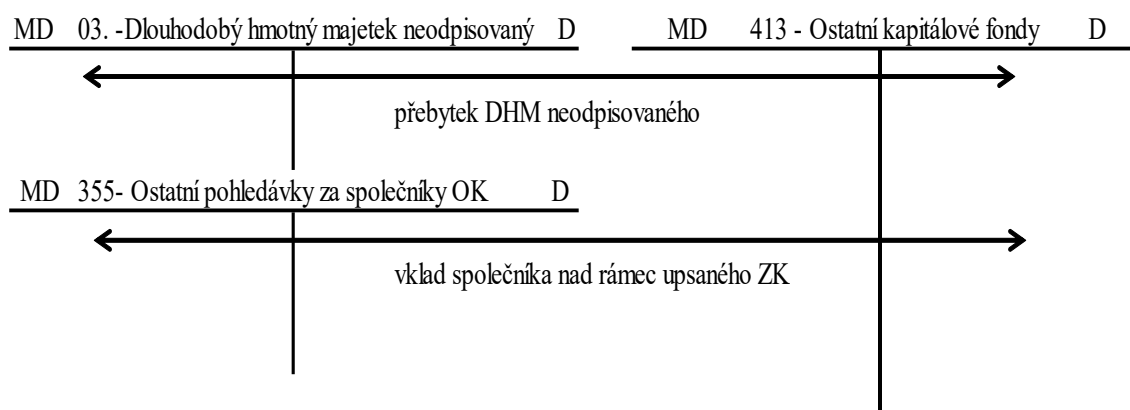
412 – Ážio

Jedná se o pasivní rozvahový účet. Na tento účet účtují akciové společnosti, pokud emitují akcie s ážiem. Ážio (dříve emisní ážio) je rozdíl mezi tržní hodnotou akcie a její jmenovitou hodnotou. Zpravidla se o něm účtuje při následném zvýšení základního kapitálu. S jeho pomocí se původní akcionáři brání ředění vlastního kapitálu při emisi nových akcií. Dále tento účet využívají i společnosti s ručením omezeným, pokud společníci splácí více, než kolik činí jmenovitá hodnota vkladu do základního kapitálu podniku. Účetní zachycení příslušných hospodářských operací je znázorněno na obrázku 1.

413 – Ostatní kapitálové fondy

Jedná se o pasivní rozvahový účet. Používá se v případě dodatečných vkladů peněžní i nepeněžní povahy do účetní jednotky nad rámec základního kapitálu. Tento účet se dále používá pro účetní zachycení nově nalezeného neodpisovaného dlouhodobého majetku nebo členských podílů na družstevní bytovou výstavbu. Účetní zachycení příslušných hospodářských operací je znázorněno na obrázku 5.

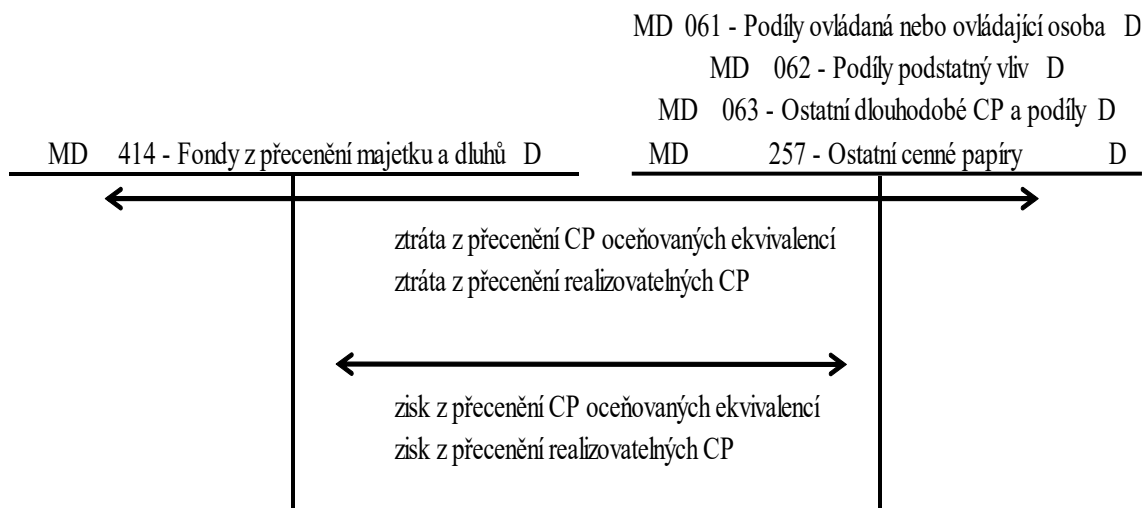

Obrázek 5 Účtování na účtu 413 – Ostatní kapitálové fondy

Zdroj: Vlastní zpracování.

414 – Fondy z přecenění majetku a dluhů

Jedná se o pasivní rozvahový účet, na kterém se zachycují rozdíly mezi dosavadní účetní hodnotou vybraných aktiv a závazků a jejich přeceněním, které je vykazováno jako přínos či újma do vlastního kapitálu. Pomocí tohoto účtu se přeceňují zejména vybrané účty ze skupiny 06 – Dlouhodobý finanční majetek buď metodou ekvivalence či přeceněním na reálnou hodnotu, dále pak realizovatelné cenné papíry. Účetní zachycení příslušných hospodářských operací je znázorněno na obrázku 6.

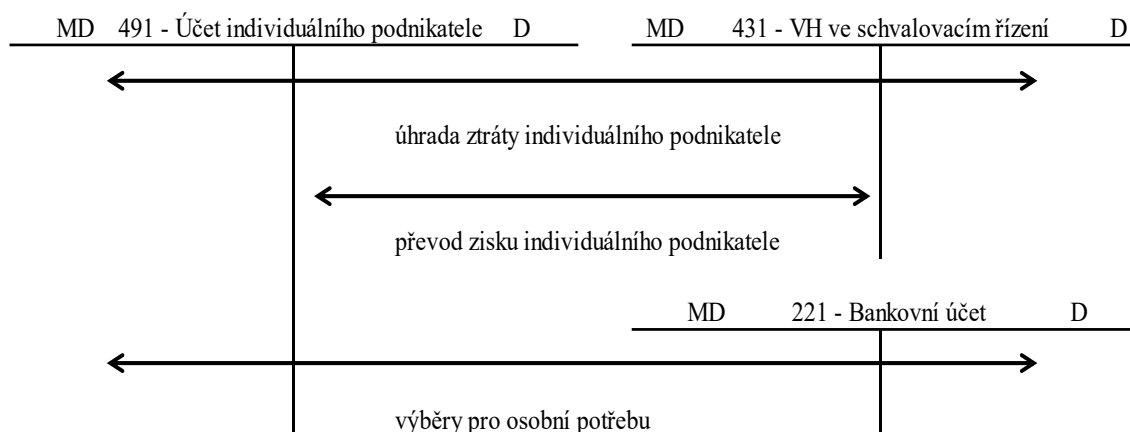

Obrázek 6 Účtování na účtu 414 – Fondy z přecenění majetku a dluhů

Zdroj: Vlastní zpracování.

417 – Rozdíly z přeměn obchodních korporací

Jedná se o pasivní rozvahový účet, na kterém se zaznamenávají hospodářské transakce spojené s rozvahovými operacemi, které vznikly například vyloučením vzájemných pohledávek a dluhů nebo případné rozdíly, které plynou například z vyloučení aktiv a pasiv (např. při přeshraničních fúzích).

Obrázek 8 Ostatní transakce na účtu individuálního podnikatele

Zdroj: Vlastní zpracování.

SHRNUTÍ

Vlastní kapitál účetní jednotky je součástí 4. účtové třídy, konkrétně se jedná o účtové skupiny 41- Základní kapitál a kapitálové fondy, 42 – Fondy ze zisku a převedené výsledky hospodaření, 43 – Výsledek hospodaření a 49 – Individuální podnikatel. Vlastní kapitál je částka investovaná do podniku vlastníky podniku, která je zvýšená či snižená o kumulované zisky či ztráty a zvýšená či snižená o zisky (přínosy) či ztráty (újmy), které ovlivňují přímo vlastní kapitál (neprošly výkazem zisku a ztráty). Vypočítá se jako rozdíl aktiv a cizího kapitálu. Struktura tohoto kapitálu je ovlivněna zpravidla právní formou podnikání a předmětem podnikání.

LITERATURA

HASPROVÁ, Olga a Zdeněk BRABEC. *Základy účetnictví podnikatelských subjektů*. Vydání 2. aktualizované. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, Katedra financí a účetnictví, 2019. ISBN 978-80-7494-490-1.

